

זכרון עולם

האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד

מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

מאורות
הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

ר' משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, ו' תשרי תשפ"ו

מסכת זבחים י"ד-כ' ♦ טהרות ה', ה' - ה', ט'

גליון מס' 1375

השבוע בגליון

♦ יופיים הנדיר של בגדי הכהונה ותפקידם המיוחד
♦ דע לפני מי אתה עובד

♦ מצוות זריקת הדם ומצוות נטילת לולב, דומות?
♦ יש ליטול לולב, או להחזיק לולב?
♦ לא ניתן להחזיק חומר נוזלי
♦ בגדי הכהונה, צורך הכהן או צורך עבודת המקדש
♦ כהן הדיוט שעבד ביום הכיפורים

דף יד/א הואיל וכתבי ולקח

מצוות זריקת הדם ומצוות נטילת לולב, דומות?

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

ברוכים הבאים בשם ה'

בכל רחבי הארץ נערכו חגיגות ברוב עם לרגל סיום סדר נזיקין והתחלת הלימוד בסדר קדשים, ובכולם נצאו העיניים. הלב היהודי הוא אותו לב, בדימונה ובכפר סבא, בשכונות התקווה ובהרצליה.

עיני המשתתפים בשיעורי מאורות הדף היומי נישאו בהשתאות למשמע שאלתו של ראש בית המדרש מאורות הדף היומי למגידי שיעור הדף היומי, הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א: "למה אתם לא נופלים מן המיטה?".

התשובה נמצאת במאות שיעורי הדף היומי שחוגגים בימים אלו את הצטרפותם של יהודים רבים אשר החליטו לקבוע עיתים לתורה ולהצטרף לרבבות לומדי הדף היומי.

★ ★ ★

לא נותר אתכם ללא תשובה על השאלה "מדוע אתם לא נופלים מן המיטה?".

בכשרון רב תיאר ראש בית המדרש למגידי שיעור "מאורות הדף היומי", את ר' זלמן, יהודי בעל מלאכה, קובע עיתים לתורה, שחי בתקופת בית המקדש אי-שם באזור הגליל.

והי היום, הלילה, יותר נכון, ור' זלמן התעורר לשמע בכי עוללו בן השנה. הוא כבר ידע כי אם לא ישתקו על אתר, תכף יהא עליו לטפל בשיפעת אחיו ואחיותיו של הזאטוט. כנשך נחש הוא קיפץ מן המיטה והחל לתור אחר ה"מוצץ" - פיסת קרן

אחת מארבע העבודות בקרבן היא ה"זריקה", היינו: זריקת דם הקרבן על גבי המזבח. זריקת דם קרבן החטאת, נעשית על ידי הכהן המזה באצבעו מן הדם שבכלי. בסוגייתנו מבואר, כי מאחר שנאמר בתורה (ויקרא ד/ל) **"ולקח** הכהן מדמה באצבעו...", עליו ליטול בעצמו מדם הקרבן המכונס בכלי, ואם הגיעה טיפת דם לאצבעו של הכהן בדרך לא דרך, אין הוא רשאי להזותה. הרי לנו, כי ציווי התורה "ולקח" אינו בא לידי מיצוי בהחזקת החפץ בידים, אלא גם הבאתו אל הידים מהווה חלק מן הפעולה. מעתה, לכאורה, גם במצוות נטילת לולב יש **לקחת** את ארבעת המינים ולא רק להחזיקם (שו"ת "דברי מרדכי" ושו"ת "בנין שלמה" סימן מ"ח).

לא ניתן להחזיק חומר נוזלי: אולם, ראייה יפה זו מסוגייתנו, נדחתה על ידי שניים מרבותינו, כל אחד מנימוקו הוא. רבינו הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל (שו"ת "משיב דבר" ח"א סימן מ'), דחה ראייה זו על ידי הצבת חילוק מזהיר בין נטילת לולב לזריקת דם. אמנם, כאשר התורה

זעילוי נשמת

מרת לאה נוימן ע"ה
ב"ר אברהם יהודה ז"ל נלב"ע י"א בתשרי תשמ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר אהרן פרנץ ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א
תנצב"ה
הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

מצווה "ולקחתם", "ולקח", הרי שעל האדם לבצע פעולה מסוימת שתחשב כלקחת החפץ. והנה המחזיק בידו לולב, לופת את אצבעותיו סביבו ומאמץ את שריריו בכל רגע נתון, שאם לא כן, יפול הלולב ארצה. לפיכך, החזקת הלולב בידים מהווה פעולה בחפץ. לעומת זאת, אדם אינו יכול להחזיק בידיו נוזל. לו רק ינסה לעשות כן, יחמוק הנוזל מבין אצבעותיו. כלומר, המצאות הנוזל על ידו של האדם אינה כרוכה בפעולה בחפץ. לפיכך, מוטל על הכהן ליטול את הדם מן הכלי, שאם לא כן, במה קיים את ציווי התורה "ולקח"...

גם ה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סימן קמ"ט אות ב'), דחה ראייה זו מסיבה פשוטה. לגבי ארבעת המינים התורה מצווה "ולקחתם לכם", אך לא נאמר מהיכן. אולם, בציווי התורה "ולקח" את הדם, נאמר לקחתו מתוך כלי השרת. מעתה, ברור, כי ציווי התורה "ולקחתם" לולב אינו מתייחס לנטילת ארבעת המינים ממקום פלוני, כי אם לנטילתם למקום פלוני, היינו, לכפות הידים. לעומת זאת, ציווי התורה "ולקח" את הדם, מתייחס גם ללקחתו ממקום מסוים, מכלי השרת, ולפיכך, מבואר בסוגייתנו, כי אם הדם הגיע אל ידו של הכהן שלא על ידי לקיחה, אין לקיים את מצוות הזריקה בדם זה [חשוב לציין, כי הסטייפלר, ב"קהילות יעקב" ברכות, סימן ו', מעיר לנכון, כי בשאלה הנ"ל תלוי הנידון הידוע אם המחזיק את ארבעת המינים במשך זמן ארוך מקיים מצווה ממושכת, או שקיים המצווה אינו אלא ברגע הראשון לנטילתם. אם המצווה היא ההבאה לתוך ידיו, ודאי שאין בהמשך האחיזה משום מצווה כלל].

דף יז/ב בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם

בגדי הכהונה, צורך הכהן או צורך עבודת המקדש

מבואר בגמרתנו, כי הכהן חייב להיות לבוש בבגדי כהונה בעת עבודתו ואם אינו לובשם עבודתו פסולה. כאשר נתבונן בהלכות בגדי הכהונה נמצא, כי ניתן להגדיר את חובת לבישת בגדי הכהונה בשני אופנים שונים זה מזה. א. הכהן זקוק לבגדי הכהונה בעת עבודתו. ב. עבודת המקדש זקוקה לבגדי הכהונה. כלומר, יתכן שהכהן זקוק לבגדי הכהונה, משום שהם מכשירים אותו לעבודת המקדש, ויתכן שהוא עצמו אינו חסר מאומה, הוא כהן כשר לעבודה, אלא, שבהתאם לכללי העבודות במקדש יש לעשותן בבגדי כהונה בלבד. הבגדים, איפוא, אינם צורך הכהן, אלא צורך העבודה. שני אופנים אלו אינם סותרים זה את זה, ושניהם יכולים לדור זה לצד זה.

מסוגייתנו בה נאמר כי "בזמן שבגדיהם עליהם - כהונתם עליהם" מוכח, כי הבגדים נדרשים להכשרת הכהן לעבודה במקדש [אפשרות א']. עדיין יש לברר, אם בגדי הכהונה הם גם חלק מהלכות עבודת המקדש. בשאלה זו מסתפק הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל, בספרו "אתון דאורייתא" (כלל י"ט), המבהיר את הספק על ידי המקרה הבא: כידוע, כהן הדיוט לובש ארבעה בגדים [מכנסים, כתנת, אבנט ומגבעת], ואילו הכהן הגדול לובש שמונה בגדים [מכנסים, כתנת, אבנט, מעיל, אפוד, חושן, מצנפת וציץ].

כהן הדיוט שעבד ביום הכיפורים: מה דינו של כהן הדיוט הלבוש בארבעת בגדיו, אשר ביצע ביום הכיפורים את העבודות המוטלות על הכהן הגדול? ובכן, אם לבישת בגדי הכהונה נדרשת מחמת הלכות עבודת המקדש, הרי שבציווי התורה שהכהן הגדול בלבד יבצע את עבודות יום הכיפורים, נכללה גם ההוראה כי יש צורך בשמונה בגדים לביצוע עבודות אלו, ולפיכך, דינו של כהן הדיוט זה למיתה, כמבואר בסוגייתנו דינו של כהן "מחוסר בגדים". אולם, אם לבישת הבגדים היא מדיני הכהנים בלבד, כהן זה לבש את כל בגדיו ולא עבר אלא על מצוות עשה מן התורה, שעבודות יום הכיפורים יתבצעו על ידי הכהן הגדול בלבד.

ספק זה פושט הגר"י ענגיל זצ"ל מן האמור במדרש רבה (ויקרא פרשה כ'), על נדב ואביהו שנתחייבו מיתה, מאחר שלא לבשו "מעיל", שהוא אחד מבגדיו של הכהן הגדול, בעת שנכנסו להקטיר קטורת בקודש הקדשים. ומפרש הרא"ש (שו"ת כלל י"ג סימן כ"א), כי אף על פי שהם לא היו כהנים גדולים, מאחר שהם עסקו בעבודת הכהן הגדול, הקטרת קטורת, היה עליהם ללבוש מעיל בעת עבודתם! הרי לנו, שלבישת בגדי הכהונה נדרשת גם עקב הלכות עבודת המקדש, ומאחר שעבודת הקטורת ניתנה לכהן הגדול, הרי שעבודתה דורשת שמונה בגדים.

סיוע לכך הוא גם מביא מן הגמרא לקמן (פח"ב), בה מבואר, כי בגדי הכהונה מכפרים, תוך פירוט אילו עוונות מתכפרים על ידי כל בגד. לו בגדי הכהונה נדרשים לכהן כדי להכשירו לשמש במקדש בלבד, אין כל סיבה שהם יכפרו על עוונות. אולם, אם הכהן נדרש ללבושם גם משום שהלכות עבודת המקדש קובעות שיש לעשותן בבגדי כהונה בלבד, ברור, שגם הבגדים מכפרים, שהרי עבודות המקדש, הקרבת קרבנות וכדומה, מכפרות על עוונות ישראל [גם בספרו "בית האוצר" ח"ב כלל י' נזקק מהר"י ענגיל זצ"ל לשאלה זו, והוא מצטט את דברי בעל ה"אור החיים" הקדוש", שמות כח/ב, מהם עולה, כי לדעתו הבגדים אינם מצורך העבודה] [עיין בגר"י שביאר ע"ד זו את דעת הרמב"ם, בספר המצוות מצווה ל"ג, שמנה את לבישת בגדי הכהונה כמצוות עשה בפני עצמה].

איל ששוייפה כדבעי. השניות נקפו וחלפו, והמוצץ איננו. הוא גישש על ריצפת העפר, כמעט ליחכה בלשונו, ניער את פטונו כלולב של סוכות, בתקווה שהמוצץ ינשור מסחבותיו. מאומה. המוצץ איננו. הוא הבחין כי שלושת הקטנים שנמו בפניו החדד, החלו לנוע באי נוחות, ובאינסטינקט טבעי של בבהלה את ידו והבעיר במיומנות את פתילת השמן, מנורת הלילה הקטנה, שהיתה מוכנה לעת חרום. מיד התגלה ה"מוצץ" לפות בין אצבעותיו הקטנות של הזאטוט הצרחני, וכעבור מספר שניות שבו השלווה והרוגע לחדר הילדים החמים.

טרוט עיניים של ר' זלמן את ידו לכבות את פתילת השמן, ולפתע פילח את ליבו חץ חד ומושח. שבת היום לה'. נחרד רבי זלמן ותבהל ורוחו. ידו קפאה במקומה ליד מנורת השמן, וכמעט שנכווה. באותו הלילה הוא כבר לא ישן. היתה זו הפעם הראשונה בחייו שהדליק אש בשבת.

בטרם הפיצה שמש גלילית את אורה על כפרו של ר' זלמן, המתין כבר זה על מפתנו של תלמיד חכם מתושבי המקום, כשצער וחרדה עמוקים לופפים את מחשבותיו.

ר' זלמן יקירי, עליך להביא חטאת לבית המקדש. בוודאי, אם היית עושה כן חס ושלום במזיד, עונשך... טוב, אין ראוי לדבר על דברים כה מחרידים בשבת קודש. אך משעשית כן בשוגג, עליך להקריב קרבן חטאת לכפרה על חטאך".

כאשר התורה מצווה לעשות דבר מה, אין מקום לשאלה בנוסח: "מדוע התורה ציוותה לעשות כן", אם כי, עלינו ללמוד מציווי התורה, את הדרך אשר נלך בה. כאשר אנו מתבוננים בהוראת התורה להקריב קרבן חטאת על עבירות שנעשו בשוגג, אנו מבינים כי התורה דורשת מאיתנו שאף עבירה שבשוגג לא נעבור! הא כיצד? תינוק בוכה. אמצע הלילה. מוצץ. מי זוכר עכשיו ששבת? ובכן, האם מי מבין הקוראים נפל אי פעם בלילה ממיטתו? מיליאדי אנשים עולים כל ערב על יצועם וכולם מוצאים את עצמם בבוקר במיטה. איש לא נפל!

מדוע? מדוע באמת איש אינו נופל מן המיטה? אה? **התשובה** פשוטה מאד ובאותה מידה גם מחייבת מאד. איש מאיתנו אינו נופל ממיטתו, משום ש... הוא אינו רוצה ליפול! כל אחד מאיתנו יודע זאת באופן כה ברור ומוחלט, עד שהדבר נראה לו טבעי, פשוט וברור מאליו. עם לילה, נשמתנו פורחת מגופנו, מלאך החלומות מובילנו אחרינו בטוב וברע, ובכל זאת בתת הכרתנו צרובה הידיעה, כי יש להזהר ולהשמר - לא ליפול מהמיטה!

זוהי ההכרה אשר התורה הקדושה מבקשת שנכסוף בכל מאודנו להגיע אליה. שאדם מישראל יזכה להרגיש כך לגבי מצוות התורה, סייגיה ודיניה. התורה אינה ספר חוקים, כי אם דרך חיים. אדם אשר יטמיע זאת בנפשו ויפנים את הדברים בתוכו, לא יחטא, אף לא בשוגג. הוא יידע, כי המעשים שנאסרו על ידי התורה, הם מוחץ לתחום. לא נופלים מהמיטה.

הלימוד במסכת זבחים, העוסקת כה רבות בקרבנות שהוקרבו בבית המקדש, יש בו כדי להעמיק מסר זה ולחדד בקרבנו את התחושה, כי תורתנו וחיינו - חד הם.

★ ★ ★

ברוכים הבאים.

בית "מאורות הדף היומי" משגר בזאת ברכת ברוכים הבאים חמימה למאות היהודים שהשכילו להצטרף לשיעורי הדף היומי בסדר קדשים. יהי רצון שנזכה להגשים במהרה, הלכה למעשה, את הסוגיות והנושאים שבהם אנו עוסקים במסכת זבחים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

דף יח/ב בד שיהו חדשים

יופיים הנדיר של בגדי הכהונה ותפקידם המיוחד

בעת עבודתם בבית המקדש נדרשו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים, הלא הם "בגדי כהונה". הרמב"ן (שמות כח/ב) מציין, כי יש לעשות בגדים אלו "לשמך" [היינו, בשעת עשייתם יש לכוון, כי הם נעשים לשם בגדי כהונה], כפי שיש לעבד קלף של ספר תורה לשם מצווה [עיין "מנחת חינוך" מצוה צ"ט, סעיף ט' שכתב, כי בנידון זה נחלקו בירושלמי, יומא פ"ג הל' ו', ועיין שם שכתב כי לדעת הרמב"ם אין צריך עשייה לשמה].

על פי האמור בסוגייתנו פסק הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ח הל' ד'): "בגדי כהונה, מצוותן שיהיו חדשים, נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים, שנאמר - לכבוד ולתפארת".

דע לפני מי אתה עובד: בעל ספר "החינוך" (מצוה צ"ט) עומד על שורשי מצוות בגדי הכהונה ומסביר, כי "השליח המכפר", הלא הוא הכהן, צריך להקדיש את כל מעייניו לעבודת הקודש. לפיכך, הלבשוהו בגדים מיוחדים, כדי שכל מקום בגופו יזכיר לו את תפקידו ומיד יזכר ויתעורר בלבו "לפני מי הוא עובד". "החינוך" מפליא להשוות את בגדי הכהונה לתפילין, ואומר: "זוהי כעין תפילין, שנצטוו הכל להניח בקצה הגוף, כדי שיהיה לזכרון מחשבת הכשר". זו הסיבה, מבאר "החינוך", שאורך הכתונת הוא עד למעלה מן העקב, שירגיש בה בכל עת. אורך השרוול הוא עד כף ידו, גם כן כדי שיחוש בו. את ראשו פארה המצנפת, שאורך הבד ממנו היתה עשויה הגיע לשש עשרה אמה, "כדי שיראה אותה בכל עת שישא עיניו". והאבנט שעל מותניו הסתלסל לאורך שלושים ושתיים אמה, שמתוך עביו, זרועותיו של הכהן נוגעות בו בכל עת, והוא נזכר בסילודין במקום המצאו ובתפקידו הקדוש.

הרמב"ן - בגדי הכהונה נהגו בתקופת מלכי התורה: הרמב"ן כתב (שמות כח/ב), כי בגדי הכהונה נהגו בבתי המלוכה כבר בתקופת המלכים הנזכרים בתורה, והוא מעיד על המצנפת, כי היא "ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים". כה יפים היו בגדי הכהונה, עד כי הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל ("באר יצחק" י"ד סימן ל"ב), מצא לנכון לחדש, כי כהן אינו רשאי ללבוש את בגדי הכהונה בעת אבלותו.

בספרו "מורה נבוכים" (ח"ג פרק מ"ה) מסביר הרמב"ם, כי התורה ציוותה את הכהנים ללבוש בגדים נאים, משום "שההמון לא יגדל אדם אצלם בצורתו האמיתית, אלא בשלמות אבריו ויופי בגדיו". כלומר בכחה של התפאורה החיצונית להשפיע על הלבבות ולגרום שהכל יכבדו וירוממו את בית המקדש [כל האמור הוא מהצד הנגלה של טעמי המצווה. עיין עוד ברמב"ן שם].

החליפה הישנה והטובה: פרט מעניין מהלכות בגדי כהונה, הדגיש בעל "תורה לשמה" (סימן צ"ט) בפני יהודי שבמלחתו נחו אחר כבוד שתי חליפות. האחת חדשה - שאינה תפורה כמנהג המקום, והאחרת ישנה, אך תפורה כמנהג המקום. האיש פנה אל רבי יוסף חיים זצ"ל בשאלה, באיזו חליפה עליו לכבד את השבת, בזו החדשה והשונה, או בזו הישנה והרגילה. עליך ללבוש את החליפה הישנה והטובה, הורה לו הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל, שכן, ברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ח הל' ד') נפסק, שכהן שלבש בגדים ארוכים או קצרים, עבודתו פסולה, אך כהן שלבש בגדים ישינים, עבודתו כשרה בדיעבד.

דף יח/ב ואבנט מיגז אגוז

האבנט של הכהנים וה"גרטל"

רבים וטובים נוהגים לחגור אבנט, הלא הוא ה"גרטל", בעת התפילה. הכהנים חגרו גם כן "אבנט" בעת עבודתם בבית המקדש. במאמר הבא נעסוק בתפקידו הייחודי של ה"אבנט", ובהשלכותיו על חגירת ה"גרטל" בשבת קודש.

בסוגייתנו אומר רב, כי "אבנט מיגז אגוז" - האבנט גוזר וחותר. כלומר, כהן שלבש מעיל, מבגדי הכהונה, העשויים לפי מידתו, וחגר אבנט עליהם, כך שהמעיל נמשך כלפי מעלה, עבודתו פסולה, שכן, האבנט "מיגז אגוז", היינו, האבנט חתך את הבד שמתחתיו, והרי לפנינו בגד קצר שאינו ראוי ללבישה, וכהן שלבש בגד שלא לפי מידתו, עבודתו פסולה.

הגאון רבי דוב בער קראסיק זצ"ל ("פתחי עולם" פרק כ"א ס"ק ד'), מרבני ליטא, למד את גמרתנו כפשוטה, שהבד תחת האבנט, נחשב כחתוך. ואל יקשה המקשה, הרי כל כהן חגר אבנט, ואם כן מעילו חתוך היה? מאחר שכן ציוותה התורה על הכהן - לחגור אבנט על מעילו. אולם, כהן זה לבש מעיל שהאבנט קיצר אותו יתר על המידה, ולפיכך, נפסלה עבודתו.

אין להשחיל את חוטי הציצית בחגורת המכנסים: הגאון הג"ל אף קבע בעקבות כך, כי לכל אדם אסור להשחיל את חוטי הציצית בין המכנסים לחגורת המכנסים, משום שהחגורה "גוזזת" את החוטים, והרי הם כמי שאינם מחוברים לציצית!

פנינים

דף יד/ב מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה

ארבעה תפקידים לכהנים

הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, מציין כי כל תפקידי הכהנים מוזכרים בפסוק (דברים כא/ה): "ונגשו הכהנים בני לוי כי הם בחרו ה' אלוהיך לשרתו ולכרך בשם ה', ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע". שירות [עבודה בבית המקדש]. ברכת כהנים, כל ריב - יש להושיב כהנים בסנהדרין (רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב הל' ב'), וכל נגע - ראיית נגעים. סדר זה, הוא אומה, אינו מקרי. בעלי מומים פסולים לעבודה, ואין הכהן רשאי לשבת בעבודה ובברכת כהנים. בשניהם ובסנהדרין כהן קטן פסול, וראיית נגעים כשרה בכולם.

דף יד/ב ואמר מר זו הולכת אברים לכבש

בין הולכה להולכה

סוגייתנו מבחינה בין הולכת דם להולכת איברים. למעשה, ההבדל בין הולכת הדם להולכת האיברים בולט בכמות הכהנים המולכים. בעוד שבדרך כלל כהן אחד הולך את הדם למזבח, הולכת האיברים נעשתה על ידי כהנים רבים. רמז לכך מצוי בתיאור עבודת אהרן הכהן ביום השמיני למילואים, כאשר לגבי הולכת הדם כתוב (ויקרא ט/יב): "וימצאו בני אהרן אליו את הדם" - "וימצאו" חסר י', ואילו לגבי איברי הקרבן העולים להקטרה על המזבח נאמר (שם ט/ג): "ואת העלה המצאיו אליו". כי אכן, בדרך כלל הולכת האיברים לכבש נעשית בידי רבים, אך הולכת הדם נעשית בידי כהן יחיד ("טעמא דקרא").

דף יז/ב מנין לשתוי יין, שאם עבד חילל

לעבוד עם הכוחות העצמיים

במדרש (ויקרא רבה, פרשה יב/א) נאמר בשם רבי ישמעאל, כי נדב ואביהו בני אהרן נענשו על שנכנסו שתויי יין לאלה מועד. אך אם הדברים כפשוטם, אומר ה"שפת אמת" זצ"ל. אין זה מפני הזלזול בכח היין, שהרי הוא משמח לב האדם ופותח מעיינות החכמה. אלא הטענה עליהם היתה, שעל הכהן, שהוא שלוחו של הקב"ה, לפעול ולעבוד מתוך התעוררות עצמית, ואין לו להוסיף כוח והתפעלות עקב סיבות חיצוניות, כמו על ידי יין וכדומה...

דף יח/ב מרושלין כשרין

לא להזק את החגורה

ויכוח בין חייט ללקוח, שבאו לידי כעס וממנו לידי שבועה, הביא את ה"בן-איש-חי" לדון בסוגייתנו הלכה למעשה. חייט שתפר בגד לאחד מלקוחותיו, עורר את חמתו כאשר מצא את הבגד נגרר על גבי קוצים וברקנים מפאת אורכו... חילופי ההאשמות ההדדיים גרמו לחייט להשבע כי "לא יעשה בגד זה", כאשר כוונתו היתה כי לא יתפור לו מכפלת לבגדו לשם קיצורו. הלקוח המסכן נאלץ ללבוש את הבגד כמות שהוא, תוך שניסה, ללא הצלחה, לקצרו על ידי משיכתו כלפי מעלה וחגירתו בחוזקה במותניו.

לכסוף, נכמרו רחמי החייט על הלקוח, והוא ניסה לסיע לו במלאכה זו. אולם, לפתע התעורר בקרבו חשש: שמא אף פעולה זו אסורה עליו מפני שבועתו? ה"בן איש חי" (בשו"ת "תורה לשמה" סי' רל"ב) הצדיק את חששו של החייט. קיצור בגד על ידי התגורה, כמוהו כחיתוכו, שהרי כך נאמר בסוגייתנו: מרושלין שסילקו על ידי אבנט - כשרין, משום ש"אבנט מיגז אגוז". אף שכוונתו בשבועתו לא היתה לאסור אלא את עשיית המכפלת, מפני חומרת איסור שבועה עליו גם להמנע מפעולה זו, ולהותירו לעסוק בקיצור הבגד המסורבל לבדו...

דף יט/א כורך עליה גמי... ותיפוק ליה משום חציצה

מסירות נפש להנחת תפילין

בלא חציצה

עובדה מפליאה סופרה, על דקדוקו במצוות של הגר"י ווייס זצ"ל, גאב"ד העדה החרדית שבירושלים, בעל ה"מנחת יצחק".

בעל שו"ת "משנה הלכות" (חי"ג סימן מ') תמה, כי לדבריו, במקום שאין עירוב, גם אסור לאדם לחגור "גרטל" על בגדיו בשבת, משום שבכך הוא "גוזז" את חלקו התחתון של מעילו שמעתה אינו נחשב לבוש ואסור לטלטלו... [עין שם שפירש, שהרי אין רצונו כלל לקצר את בגדו, אלא להיפך, זה בגד נוסף ואינו דומה כלל לסוגייתנו העוסקת במי שרצונו לקצר את בגדו, ועין שם מה שהוסיף עוד לבאר].

לומדי הדף היומי כמהים בוודאי לדעת, סוף סוף, "מיגז אגוז" זה מהו. ובכן, רב אינו מתכוון לומר, שחגירת האבנט גוזרת את הבגד שמתחתיו, אלא רצונו לומר, שכאשר כהן לובש בגד ארוך והוא מקפל את המכפלת מתחת לאבנט, הרי ששוב ביחס לאדם זה הבגד כבר אינו ארוך יתר על המידה, מאחר שברגע זה הוא מתאים למידתו. האבנט, אם כן, קיצר את מידת הבגד ביחס לאדם הלוכשו, שמעתה הבגד מונח עליו בצורה מדויקת, כנדרש מכהן, אך לא קיצר את שיעור הבגד ("נשמת אדם" כלל י"א ס"ק ג') [הפוסקים גם דנים אודות חגירת גרטל בשבת במקום שאין מטלטלים בו. עין שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ג סימן מ', שו"ת "באר משה" ח"ג סימן ס"ד-ס"ו, "ברית עולם", המוציא סימן ט"ו וט"ז, "אז נדברו" ח"ה סימן כ"ג, "מנחת יצחק" ח"ה סימן מ"א, "ארחות רבינו" ח"א עמ' קל"ה, "שמירת שבת כהלכתה" פרק י"ח סעיף ה'].

דף יט/א שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו להניח תפילין על הכובע

סוגייתנו עוסקת באיסור החציצה בין בגדי הכהונה לבשרו של הכהן, ככתוב (ויקרא ו/א) "ומכנסו בד ילבש על בשרו", ופירשו חז"ל בסוגייתנו, "שלא יהא חוצץ בינו לבשרו".

הלכה דומה פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן כ"ז סעיף ד') לגבי הלכות תפילין: "לא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו". חד וברור! אסור לחצוץ בין התפילין לגוף. אולם, בסעיף שלאחר מכן כתב מרן רבי יוסף קארו, כי אדם חולה הזקוק לעטוף את ראשו בקביעות, "יש להתיר לו להניח תפילה של ראש על הכובע דק הסמוך לראש, ויכסם מפני הרואים". היש להניח תפילין על הבשר בלבד, או שמא מותר להניח גם על כובע? מתברר, כי שתי הלכות אלו, מהוות מעין פשרה במחלוקת ראשונים, כלהלן.

בגמרתנו מבואר, כי הכהנים לא הניחו תפילין של יד בעת עבודתם בבית המקדש, משום שלא היה באפשרותם להניח את התפילין, לא על השרוול, עקב חציצת השרוול בין התפילין לבין הבשר, ולא מתחתיו, משום שהתפילין יחצצו בין השרוול לבין הבשר, ובגדי כהונה צריכים להיות צמודים לגוף, כמובא לעיל. מכך מוכיח הרא"ש (שו"ת כלל ג' סימן ד'), כי חציצה בתפילין מעכבת, ואין להניח תפילין של ראש על גבי כובע.

אולם, הרשב"א (שו"ת ח"א כלל תתכ"ז ובחידושו למגילה כד/ב) מצדד, כי בתפילין של ראש אין חציצה. לדעתו, אין להניח תפילין של יד על גבי בגד משום דרשת חז"ל "לך לאות, ולא לאחרים לאות", היינו: שהתפילין של יד יהיו מתחת לבגד ולא מעליו. לעומת זאת, לא נאמרה דרשה זו לגבי תפילין של ראש, ולכן, אין כל מניעה להניח תפילין של ראש על גבי כובע [יוצא, איפוא, מחדש ה"מגן אברהם", כי לדעת הרשב"א ניתן להניח תפילין של יד על גבי בגד, בתנאי שילבש בגד נוסף על התפילין. שכן, מאחר שלדעת הרשב"א אין חציצה בתפילין, אך יש להקפיד על הסתרת תפילין של יד, באופן זה הן נסתרות...].

שני הסעיפים ב"שולחן ערוך" הסותרים, לכאורה, זה את זה, מהווים פשרה בין דעת הרא"ש המחמירה, לדעת הרשב"א הנוטה להקל. לפיכך, פסק ה"שולחן ערוך" כדעת הרא"ש, ש"לא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו". אולם, אדם שאינו יכול להניח תפילין ללא חציצה, רשאי להקל ולסמוך על הרשב"א, ובלבד שלא יראוהו עושה כן, כדי שלא ילמדו ממעשיו [וכן לא יברך על תפילין של ראש].

עדיין יש לברר, מדוע החולה רשאי להניח את התפילין על כובע דק בלבד, וכי הוא חוצץ פחות מכובע עבה? ה"משנה ברורה" (ס"ק י"ט) מבאר, כי לא מפאת הלכות חציצה הגביל ה"שולחן ערוך" את כובעו של החולה לכובע דק בלבד, אלא משום שהחובש כובע עבה לא יוכל לכוון ולהניח את התפילין במקומן המדויק על הראש.

מפני מחלת הלב ממנה סבל, הותירו הרופאים פתח בוריד זרועו השמאלית, ממנה השתלשלה צינורית, כך שבעת הצורך יוכלו להזריק תרופות לגופו באופן מיידי.

הגרי"י ווייס זצ"ל, שכבר היה רתוק למטת חוליו ורחוק מאד מקו הבריאות, לא הסכים לחציצה זו, ומידי בוקר ניתק את הצינורית ואת חיבוריה, על אף שפעולה זו כרוכה היתה בשפך דם ובכאבים עזים. **במהלך** ביקורו של רופא בכיר, עיכבו רבי יצחק יעקב זצ"ל והתווה בפניו דרך חדשה להזרקת התרופות, שאינה כרוכה בבעיית חציצה. הרופא נוכח לדעת בצדקת דבריו, וזמן רב לאחר מכן עוד היה מהלך ומספר על "הרב הפרופסור..."

דף כ/א קדוש ידיו ורגליו

השלמת הקדושה

מהי מטרת קידוש הידים והרגלים על ידי הכהנים? **רבי** שמשון רפאל הירש זצ"ל היה אומר, כי מטרת הקידוש היא להשלים את בגדי הכהונה. שכן, הבגדים מקדשים את גוף הכהן, אך כפות הידים והרגלים, שאינם מכוסות, במה יתקדשו? בא הקידוש במי הכיור ומשלים את קדושת הכהנים, מעתה, כל גופם קודש...

דף כ/א קידש ידיו ורגליו

לא לכל מועילה טבילה...

ערבי פנה בהתרסה אל רבי שמעון בן צמח דוראן, בעל שו"ת התשב"ץ ושאלו: **הלא** מודים אתם כי עיקר הטהרה במים היא. והרי אנו רוחצים את כל גופינו טרם תפילתנו, ואילו אתם אינכם רוחצים אלא את כפות ידיכם בלבד! ואם כן, כיצד תאמרו, כי אתם הטהורים ואנו הטמאים.

"ביד" להשיבך, ענה התשב"ץ ובלבד שתשבע, כי לא תפגע בי לרעה עקב תשובתי.

לאחר שנשבע הערבי ענה התשב"ץ:

"דע לך, כי אין המים מטהרים אלא את מי שהוא טהור ביסודו, ואין עליו אלא טומאה חיצונית. אולם, מי שטומאתו ספוגה בו, לא יועילו כל מימות שבעולם לטהרו.

דף כ/ב יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים

ישן כיצא דמי

כהן שקידש את ידיו ואת רגליו ויצא מבית המקדש, צריך לחזור ולקדשן בבואו לשרת בקודש. הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ה הל' ג') מוסיף על כך, כי גם כהן שישן, זקוק לחזור ולקדש את ידיו ואת רגליו, אף על פי שקידשן טרם שנתו. **מה** מקורו? תמה השפת אמת זצ"ל (בחידושו לסוגייתנו).

והשיב: בעת שנתו של אדם, נשמתו מסתלקת הימנו, מה לי, יציאת הגוף, מה לי יציאת נשמה. כשם שיציאת הגוף מבית המקדש - הפסק היא, כך גם יציאת הנשמה מבית המקדש, הרי היא הפסק...

צעילוי נשמת

מרת **טויבע חוה קנופף** ע"ה

ב"ר חנוך העניך ז"ל

נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אבא פקטר** הי"ד ב"ר אהרון לפידות ז"ל נלב"ע י' תשרי

ומרת **רויזא פייגל פקטר** הי"ד ב"ר יעקב גולדשטיין ז"ל נלב"ע י' תשרי

תנצב"ה

נר ה'
נשמת
אדם